

מִכֶּלֶם, אוֹתוֹ שִׁיּוֹדֵעַ לַפְתּוֹת בְּנֵי אָדָם, וְיוֹצֵא מִבְּיַנְיָהֶם וְיוֹשֵׁב בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל שֶׁכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם עוֹבְרִים שָׁם. כִּיּוֹן שֶׁמִּגִּיעַ אֲלֵיהֶם, מִתְחִיל לְהִתְחַבֵּר עִמָּם (ולפתוחם). (עד כאן סתרי תורה).

וַיִּסַּע מִשָּׁם אַבְרָהָם אֶרְצָה הַנֶּגֶב. כָּל מִסְעוֹתָיו הָיוּ לְצַד דְרוֹם יוֹתֵר מִלְּצַד אַחַר, מִשּׁוּם שֶׁהָרִי בְּחֻמְקָה עָשָׂה לְהִדְבֵּק בְּדְרוֹם.

וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל שְׂרָה אִשְׁתּוֹ אַחֲתִי הוּא. שְׁנִינּוּ, (כַּיּוֹן) לֹא צָרִיף אָדָם לְסַמֵּךְ עַל הַנֶּסֶס, וְאִם הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְרַחֵשׁ נֶס לְכֵן אָדָם, אֵין לוֹ לְסַמֵּךְ תְּמִיד עַל נֶס בְּפַעַם אַחֲרָת, כִּי לֹא בְּכָל שְׁעָה וְשְׁעָה מִתְרַחֵשׁ נֶס.

וְאִם יִכְנִיֵס אָדָם אֶת עֲצָמוֹ לְמִקּוֹם שֶׁהַנֶּזֶק מְצוּי לְעֵין, הָרִי פִקְעָה כָּל זְכוּתוֹ שֶׁעָשָׂה בַּתְּחִלָּה וּבְאַרְוֵה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית לב) קִטְנֵנִי מִכָּל הַחֲסָדִים וּמִכָּל הָאֱמֶת וּגּוֹ'. וְאַבְרָהָם, כִּיּוֹן שֶׁעָלָה מִמְצָרִים וְנִצּוֹל פַּעַם אַחֲת, כָּעֵת לָמָּה הַכְּנִיס אֶת עֲצָמוֹ בְּצַעַר כְּבַתְּחִלָּה וְאָמַר אַחֲתִי הוּא?.

אֲלֵא אַבְרָהָם לֹא סָמַךְ עַל עֲצָמוֹ כְּלוּם, שֶׁרָאָה אֶת הַשְּׂכִינָה תְּמִיד בְּמִדּוּרָה שֶׁל שְׂרָה וְלֹא זָזָה מִשָּׁם, וּמִשּׁוּם שֶׁהִיָּתָה שָׁם, סָמַךְ אַבְרָהָם וְאָמַר אַחֲתִי הוּא, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (משלי י) אָמַר לְחֻמְקָה אַחֲתִי אֶת, וְלִכֵּן אָמַר אַחֲתִי הוּא.

וַיְבֹא אֱלֹהִים אֶל אַבְיִמֶלֶךְ וּגּוֹ'. וְכִי הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בָּא אֶל רְשָׁעִים? כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (במדבר כב) וַיְבֹא אֱלֹהִים אֶל בְּלָעַם, (בראשית לא) וַיְבֹא אֱלֹהִים אֶל לָבֵן? אֲלֵא אוֹתוֹ מִמְּנָה הַשְּׁלִיחַ שֶׁמִּפְקֵד עֲלֵיהֶם הִיָּה מִשּׁוּם שֶׁכָּלֶם, כְּשֶׁעוֹשִׂים שְׁלִיחוֹת, נוֹטְלִים הַשֵּׁם הַזֶּה, מִצַּד הַדִּין הֵם בָּאִים. וְעַל זֶה וַיְבֹא אֱלֹהִים אֶל אַבְיִמֶלֶךְ בְּחֻלּוֹם

עֲבָרֵין תְּמָן, כִּיּוֹן דְּמִטָּא לְגַבְיֵיהוּ שְׂרִי לְאַתְחַבְּרָא תְּמָן, (עד כאן סתרי תורה)

וַיִּסַּע מִשָּׁם אַבְרָהָם אֶרְצָה הַנֶּגֶב. כָּל מִטְּלָנוּי הוּוֹ לְסַטְרָא דְּדְרוּמָא (דף קיא ע"ב) וְתִיר מִסְטְרָא אַחְרָא, בְּגִין דְּהָא בְּחֻמְקָתָא עֲבַד לְאַתְדַּבְּקָא בְּדְרוּמָא:

וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל שְׂרָה אִשְׁתּוֹ אַחֲתִי הִיא. תְּנִינָן (כַּיּוֹן) לָא לִיבְעִי לִיָּה לְבַר נֶשׁ לְסַמְכָא עַל נִיסָא, וְאִי קִדְשָׁא בְּרִיף הוּא אַרְחִישׁ נִיסָא לְבַר נֶשׁ, לָא אִית לִיָּה לְסַמְכָא (תרי"ד) עַל נִיסָא זְמָנָא אַחְרָא. בְּגִין דְּלֹאוּ בְּכָל שְׁעָתָא וְשְׁעָתָא אַתְרַחִישׁ נִיסָא.

וְאִי יִיעוֹל בַּר נֶשׁ גְּרַמִּיה בְּאַתֵּר דְּנִזְקָא אִשְׁתַּכַּח לְעֵינָא, הָא פִּקַּע כָּל זְכוּתֵיה דְּעַבַד בְּקַדְמִיתָא וְאוּקְמוּהָ. כְּמָה דְּאַתָּ אָמַר, (בראשית לב) קִטְוֵנִתִּי מִכָּל הַחֲסָדִים וּמִכָּל הָאֱמֶת וּגּוֹ'. וְאַבְרָהָם כִּיּוֹן דְּסָלִיק מִמְצָרִים וְאַשְׁתִּיב זְמָנָא חֲדָא, הַשְּׁתָא אֲמַאי אָעִיל גְּרַמִּיה בְּצַעַרָא פְּקַדְמִיתָא וְאָמַר אַחֲתִי הִיא. אֲלֵא אַבְרָהָם לֹא סָמַךְ עַל גְּרַמִּיה כְּלוּם, וְחָמָא שְׂכִינְתָא תְּדִיר בְּדִיּוּרָה דְּשְׂרָה וְלֹא אַעֲדִי מִתְּמָן, וּבְגִין דְּהוֹת תְּמָן, אִסְמִיף אַבְרָהָם וְאָמַר אַחֲתִי הִיא כְּמָה דְּכָתִיב (משלי י) אָמַר לְחֻמְקָה אַחֲתִי אֶת. וּבְגִין כְּףֵּ אָמַר אַחֲתִי הִיא (ס"א אֶת):

וַיְבֹא אֱלֹהִים אֶל אַבְיִמֶלֶךְ וּגּוֹ'. וְכִי קִדְשָׁא בְּרִיף הוּא אֶתָּא לְגַבְיֵיהוּ דְּרְשִׁיעֵיָא כְּמָה דְּכָתִיב, (במדבר כב) וַיְבֹא אֱלֹהִים אֶל בְּלָעַם. (בראשית לא) וַיְבֹא אֱלֹהִים אֶל לָבֵן. אֲלֵא הִהוּא מִמְּנָא שְׁלִיחָא דְּאַתְפַּקְדָּא עֲלֵיהוּ הָוָה, בְּגִין דְּכֻלְהוּ כַּד עָבְדִי שְׁלִיחוֹתָא נְטִילִי שְׁמָא דָּא, וּמִסְטְרָא דְּדִינָא קָא אַתִּינָן. וְעַל דָּא וַיְבֹא אֱלֹהִים אֶל אַבְיִמֶלֶךְ בְּחֻלּוֹם הַלִּלָּה וַיֹּאמֶר

וַיְבֹא אֱלֹהִים אֶל אַבְיִמֶלֶךְ בְּחֻלּוֹם הַלִּלָּה וַיֹּאמֶר

לו הנך מת על האשה אשר לקחת וגו'.

רבי שמעון פתח ואמר, (משלי יב) שפת אמת וגו'. שפת אמת תפון לעד. דא אברהם, דכל מלוי בקדמיתא ובסופא הוה באמת. ועד ארגיעה לשון שקר. דא אבימלך. באברהם נאמר ויאמר אברהם אל שרה אשתו אחתי היא. דא בקדמיתא, דאמר בגין שכינתא דהות עמה דשרה אחתי היא, ואברהם בחכמתא עבד. מאי טעמא (דף קיב ע"א) בגין דאברהם מסטרא דימינא איהו, אמר אחתי היא, ורזא כמה דאת אמר, (שיר השירים ה) אחתי רעיתי יונתי תמתי. ועל דא אברהם קרא לה תדיר אחתי, בגין דאתדבק בהדה, ולא יתעדון (ויקרא קב) דא מן דא לעלמין.

לסוף מה כתיב וגם אמנה אחתי בת אבי היא אף לא בת אמי. וכי הכי הרה. אלא כלא בגין שכינתא קאמר, אחתי היא בקדמיתא, דכתיב אמר לחכמה אחתי את. ולכתר וגם אמנה. מאי וגם. לאתוספא על מה דקאמר בקדמיתא. אחתי בת אבי היא ברתייה דחכמה עלאה, ובגין כן אתקרי אחתי ואתקרי חכמה. אף לא בת אמי. מאתר דשירותא דכלא סתימא עלאה. ועל דא ותהי לי לאשה באחיה בחביבותא דכתיב, (שיר השירים ב) וימינו תחבקני וכלא רזא דחכמתא איהו. תא חזי, בקדמיתא כד נחתו למצרים הכי קאמר בגין לאתדפקא בגו מהימנותא, וקרא לה אחתי, בגין דלא יטעון גו אנון דרגין דלבר. אוף הכא אחתי, בגין דלא אתעדי מגו מהימנותא כדקא יאות. דהא אבימלך וכל אנון יתבי ארעא הוה אזלי בתר פולחנא נוכראה, ואיהו אתדפק גו מהימנותא, ובגין כן עאל לתמן ואמר אחתי,

הלילה ויאמר לו הנך מת על האשה אשר לקחת וגו'.

רבי שמעון פתח ואמר, (משלי יב) שפת אמת תפון לעד. זה אברהם, שכל דבריו בהתחלה ובסוף היו באמת. ועד ארגיעה לשון שקר - זה אבימלך. באברהם נאמר, ויאמר אברהם אל שרה אשתו אחתי הוא. זה בהתחלה שאמר משום השכינה שהיתה עמה של שרה אחתי היא, ואברהם עשה בחכמה. מה הטעם? משום שאברהם הוא מצד הימין, אמר אחתי הוא, וסוד כמו שנאמר (שיר השירים ה) אחתי רעיתי יונתי תמתי. ועל זה אברהם קרא לה תמיד אחותי, משום שנדבק עמה, ולא יזוזו זה מזה לעולמים.

לכסוף מה כתוב? וגם אמנה אחתי בת אבי היא אף לא בת אמי. וכי כך היה? אלא הכל משום השכינה אמר אחתי הוא בהתחלה, שכתוב אמר לחכמה אחתי את. אחר כך וגם אמנה. מה זה וגם? להוסיף על מה שאמר בהתחלה. אחתי בת אבי הוא, הבת של החכמה העליונה, ולכן נקראת אחותי ונקראת חכמה, אף לא בת אמי. מהמקום של ראשית הכל הנסתר העליון. ועל זה ותהי לי לאשה, באחיה ויחביבות, שכתוב (שם ב) וימינו תחבקני, והכל סוד של חכמה. בא ראה, בהתחלה פשיטתו למצרים כן אמר בשביל להדבק בתוך האמונה, וקרא לה אחתי כדי שלא יטעו לתוף אותם הדרגות שבחוץ. אף כאן אחתי, כדי שלא תזוז מתוף האמונה כראוי. שהרי אבימלך וכל אותם יושבי הארץ היו הולכים אחר עבודה זרה, והוא נדבק בתוף האמונה ומשום כן נכנס לשם